

Verslag

Raad van Advies

Waddenzee
havens

Raad van Advies Waddenzeehavens
16 mei 2022 van 17.30 – 20.00 uur

Groningen Seaports, Delfzijl

*Verslag van de vierentwintigste vergadering
Raad van Advies Waddenzeehavens*

16 mei 2022

Ingrid de Vries
Arjen Bosch

Inhoud

Verslag Raad van Advies Waddenzeehavens van 16 mei 2022	1
1. Agenda, verslag en mededelingen	1
2. Bezoek Tweede Kamercommissie Infrastructuur en Waterstaat	1
3. Bezoek Minister IenW van 15 juni 2022	2
4. Programma Integrale Maritieme ontwikkeling havenplaatsen	2
5. Green Shipping programma	3
6. EcoPort innovatieprogramma	3
7. Onderzoekprogramma Baggeren en Ecologie	4
8. Evaluatie Pact van Marrum	5
9. Trilaterale havensamenwerking	5
10. Planning	6
11. Sluiting	6
Deelnemers	7

Verslag Raad van Advies Waddenzeehavens van 16 mei 2022

Groningen Seaports ontving de vierentwintigste Raad van Advies in Delfzijl.

1. Agenda, verslag en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering. Zij heet de aanwezigen van harte welkom en speciaal onze gast, mevr. Nynke Talsma van de gemeente Harlingen.

Agenda en verslag vergadering

- De aanwezigen stemmen in met de in de leidraad voorgestelde agenda.
- De aanwezigen stemmen in met de kernpunten van de ingelaste bijeenkomst van 1 februari 2022.

Mededelingen

Paul Schoute deelt mee dat er wat verwarring is ontstaan over het containerbegrip 'ondermijning'. Speelt dit alleen in Harlingen of vooral in de noordelijke havens, is er sprake van een verschuiving en moeten we er wat mee doen?

Jacoba Bolderheij geeft aan dat zij de betrokkenen in de haven bijeen heeft geroepen om hiervoor aandacht te vragen, maar men heeft er nog niet echt grip op. Dit speelt eigenlijk bij elke haven: de marechaussee patrouilleert, maar je hoort als havendirecteur niet of dat wat oplevert en wat het resultaat is. Verder is ook niet bekend wie de haven moet benaderen bij de politie als je een verdachte situatie ziet.

Wellicht nuttig dit onderwerp ook in het driehoeksoverleg dat binnen een gemeente wordt gehouden eens aan de orde te stellen onder uitnodiging van de havendirecteur. Hiertoe een gezamenlijke brief sturen aan de verschillende driehoeksoverleggen waarbij de onderlinge informatieuitwisseling en het uitvoeren van maatregelen voorop dient te staan.

- [De Raad stelt voor dit onderwerp op de agenda te plaatsen van de volgende vergadering. Arjen Bosch zal deze brief opstellen namens alle havendirecteuren.](#)

Harm Post geeft een terugkoppeling van het driedaagse bezoek dat het Omgevingsberaad (OBW) heeft gebracht aan Duitsland en het Klimaatuis in Wilhelmshaven. Het was een interessant bezoek, vooral goed voor de onderlinge contacten. Er is geconstateerd dat er heel veel extra vergaderingen in de afgelopen twee jaren zijn geweest.

De 2^e dag werd een bezoek gebracht aan het Duitse Waddeneiland Norderney. Onder dat eiland heeft Duitsland een elektriciteitskabel doorgevoerd; men is daar blijkbaar iets gemakkelijker in dan wij. Daar staat ook een Werelderfgoedcentrum, dat helemaal in beheer is bij de gemeente. Bijzonder is dat de leerlingen van de 2 aanwezige scholen (op een inwonertal van 6000) wekelijks 1 dagdeel bij dat centrum komen om daarvan te leren. Interessant ook om het verschil tussen de landen te zien. De Deense overheid die haar zaakjes vrij losjes regelt, terwijl de Duitse overheid dat veel strakker en top-down doet.

2. Bezoek Tweede Kamercommissie Infrastructuur en Waterstaat

Op uitnodiging van de Raad bracht de Tweede Kamercommissie vandaag een werkbezoek aan de havens van Lauwersoog en Delfzijl. De voorzitter geeft aan dat het een prima werkbezoek was en de geledingen van de Raad hebben daarbij ook goed onderling samengewerkt. Niet iedereen heeft aan alles deelgenomen, maar met het bezoek hebben we vooral overgebracht dat de Waddenzeehavens op veel fronten met meerdere stakeholders wordt samengewerkt om de doelen van de Agenda voor het Waddengebied

te bereiken. De Kamerleden sloten af met de conclusie dat ze onder de indruk waren van hetgeen er in en rond de havens wordt ondernomen en hoe er aan oplossingen wordt gewerkt. Daar hadden ze op grond van het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer een heel ander beeld van.

De belangrijkste zorgpunten die zijn overgebracht waren dat:

- een Uitvoeringsprogramma een goede financiële dekking behoort te hebben.
- LNV weinig initiatief heeft genomen om via de Agenda de twee natuurinitiatieven te ontwikkelen, waaronder het aangekondigde Beleidskader natuur.
- regelgeving van de wet Natuurbescherming betreffende stikstof bij de Garnalenvisserij de energietransitie van de vloot sterk zal afremmen.

Verder wordt opgemerkt dat de aanlanding van elektriciteitskabels van windparken de interesse van de Kamerleden had. Marco Glastra geeft aan dit voorbeeld illustreert dat het Beleidskader natuur juist niet binnen het kader van het Uitvoeringskader van de Agenda zou moeten worden ontwikkeld, maar met een eigen dynamiek onder regie van LNV. Marco stelt voor om hier een volgende keer op terug te komen. Het voorstel om het Beleidskader Natuur apart een keer te bespreken wordt overgenomen. Het moet dan goed worden voorbereid door personen uit zowel haven- als natuurgeledingen. Daarnaast zal het ook in het OBW besproken worden.

- [Arjen Bosch zal de tijdsplanning opvragen om af te bekijken hoe en wanneer het Beleidskader met de Raad besproken kan worden.](#)

3. Bezoek Minister IenW van 15 juni 2022

De Minister van IenW, de heer Mark Harbers, heeft positief gereageerd op onze uitnodiging voor een werkbezoek. Dit bezoek vindt plaats op woensdag 15 juni van 15.30 – 17.30 uur en de minister toonde interesse in de havens van Den Helder en Den Oever. Het is zeer kort en we moeten voorkomen dat we met heel veel mensen alleen maar zenden. De minister moet vooral veel kunnen vragen en het bezoek moet hem bijblijven, bijvoorbeeld met een bijzondere vaartocht.

Onderwerpen van gesprek zijn:

- Energietransitie en de omvorming naar de Waterstofeconomie.
- Verduurzaming van de scheepvaartsector en regelgeving, in het bijzonder de certificering en de garnalenvloot.
- Inpassing van havenactiviteiten in het Werelderfgoedgebied.

Harm stelt voor om na afloop een diner te houden voor de deelnemers, zodat we ook even kunnen napraten.

- [Jacoba Bolderheij en Arjen Bosch stellen in overleg met IenW een programma op. Als er nog nadere suggesties zijn, geef die dan aan Arjen door.](#)
Opm: het werkbezoek op het laatste moment door de minister uitgesteld; het bezoek staat nu gepland voor 7 november van 14-16 uur.

4. Programma Integrale Maritieme ontwikkeling havenplaatsen

Nynke Talsma stelt in opdracht van de Vereniging van Waddenzeegemeenten een IKW/Waddenfondsprogramma op: *‘Integrale Maritieme Ontwikkeling Havenplaatsen’*. Dit is één van de initiatieven uit het Uitvoeringsprogramma Agenda voor het Waddengebied 2050. De gemeente Harlingen is namens de vereniging opdrachtgever en Nynke leidt de opstelling van dit programma.

Dit programma is al meermaals besproken met de Waddenzeegemeenten, de havens en, in aanwezigheid van de directeur Waddenfonds, ook in de Raad van september 2021. Nadien is er geregeld contact geweest met het IKW/Waddenfonds, dat voor de ontwikkeling van dit soort projecten procesgeld beschikbaar stelt. Nu is zij op zoek naar concrete projecten, die op korte termijn voor subsidie in aanmerking kunnen komen en in meerdere havenplaatsen spelen. Voorbeeld van zo'n project is de slib-hub in Lauwersoog. Nynke Talsma geeft aan dat het belangrijk is om samen te werken bij investeringsprojecten die voor meerdere havenplaatsen relevant zijn. Het gaat dan om concrete projecten waarover onderlinge afstemming heeft plaatsgevonden. Er is al het nodige geïnventariseerd bij de havens en gemeente, maar 1 juni is de deadline, want dan wil het IKW zicht hebben concrete projecten. Als het IKW een positief signaal geeft stellen de colleges van B&W ook geld beschikbaar voor de verdere uitwerking.

- [Als de aanwezigen meer concrete projectvoorstellen voor programma Maritieme ontwikkeling kustplaatsen willen indienen dan kan dat alsnog bij Nynke Talsma.](#)

5. Green Shipping programma

Op 30 maart jl. is er een netwerkbijeenkomst geweest met Port of Den Helder als gastheer. Jacoba Bolderheij vond het een uitstekende en goed bezochte bijeenkomst. De certificeringsproblematiek stond die dag centraal. In het panel zaten ook vertegenwoordigers van het ministerie. De dag heeft nieuwe ideeën en nieuwe projecten opgeleverd. Het grootste probleem is het gebrek aan capaciteit en deskundigheid bij IenW en bedrijfsleven, om de pilots vanaf het begin te begeleiden. Zonder certificaat mag het schip niet varen en het is meerdere keren voorgekomen dat een schip dat is omgebouwd naar waterstofaandrijving, maar vervolgens niet mocht varen. In het Green Shipping programma willen we als de pilot slaagt, dat eigenaren schepen van een vergelijkbaar type weten aan welke specifieke eisen zij moeten voldoen om te kunnen certificeren. Op dit moment zijn de eisen er niet en is varen op waterstof, methanol, ammoniak ed. verboden. Kees Visser heeft dit probleem op 13 april in het BOW aangekaart en voorgesteld om een taskforce certificering in te stellen. De Minister van IenW heeft gevraagd om met een voorstel te komen. Een werkgroep werkt bereid dit nu voor.

De volgende Netwerkbijeenkomst van het Green Shipping programma vindt plaats op 30 juni en dan is de Port of Harlingen gastheer. Deze dag zal vooral gewijd zijn aan de verschillende E-fuels¹, zoals waterstof, methanol, ammoniak, LNG en OME.

- [De havens willen netwerkbijeenkomsten graag faciliteren.](#)
- [Waardering voor de vlotte aanpak om tot een taskforce certificering te komen.](#)
- [Brede steun voor de opzet Netwerkbijeenkomst E-fuels op 30 juni in Harlingen.](#)

6. EcoPort innovatieprogramma

Harm Post geeft een update. Er zijn inmiddels vier innovatieve trajecten gestart, waaronder de Great Plastic Bake Off. Plastic wordt opgehaald bij bedrijven en met varende drones. Zij hebben €1 mln. subsidie ontvangen uit het Waddenfonds. Er is samenwerking gezocht met scholen en met de grote afvalverwerkers waaronder Chemelot in Geleen. Op 17 mei gaan we kijken bij Lauwersoog. Lauwersoog produceert onvoldoende afval om permanent op te draaien, dus daarom is de installatie mobiel. Als de installatie werkt gaan we met Chemelot kijken in welke andere havens hij ook gebruikt kan worden.

¹ E-fuels zijn brandstoffen die in beginsel CO₂ neutraal in gebruik kunnen zijn. Of dit werkelijk zo is hangt ook af van de manier waarop ze geproduceerd worden.

SOCCS-boortechneek van het bedrijf Callidus uit Heerenveen is opgenomen in het EcoPort innovatieprogramma. Deze nieuwe techniek is vooral bedoeld voor gaswinning, maar kan mogelijk ook gebruikt worden voor de aanleg van kabels en leidingen onder de Waddenzee.

Callidus heeft een presentatie gehouden bij Groningen Seaports en stelt voor om daar een proeffabriek bouwen om de mogelijkheden uit te testen. De Raad geeft aan dat EZK meegenomen moet worden, anders hebben we straks een goede techniek, maar willen EZK en Tennet het niet toepassen.

- [Zorg dat SOCCS ook bij EZK en Tennet onder de aandacht wordt gebracht.](#)

7. Onderzoekprogramma Baggeren en Ecologie

Arjen Bosch geeft aan dat in het BOW van 13 april de stakeholders bij het onderwerp "bereikbaarheid" hebben voorgesteld om tot een kennisprogramma te komen dat de relatie legt tussen baggeren en ecologische effecten. De Minister van IenW heeft om een voorstel gevraagd. Tot nu toe wordt meestal gekeken naar baggeren en effecten op de morfologie, maar als je niet weet welk effect het op de ecologie heeft, kun je makkelijk verkeerde beslissingen nemen. Daarom heeft de secretaris aan Deltares en de WUR om een voorstel gevraagd.

Tammo Bult geeft een toelichting op zijn discussiestuk; nog zeker geen onderzoeksvoorstel. Wezenlijk voor het Waddengebied is het getij en sediment/slib en de eilanden. Een strategie hiervoor opstellen is dus fundamenteel anders dan het gebied voor de Hollandse en Zeeuwse kust. Het onderzoeksgebied richt zich op zowel vaargeulen als de havens.

Bart van der Kolk geeft aan dat een ecologisch onderzoek heeft plaatsgevonden in het Eems-Dollard gebied. Hij vraagt of het mogelijk is hierop aan te sluiten?

Marco Glastra vraagt zich af hoe je het verband tussen baggeren en ecologie aantoont. Baggeren is vooral techniek waarbij de vraag rijst: waar leg je dit neer en is dat te beschouwen als een gebiedseigen product? Het lijkt hem erg zinvol om hiervoor pilots op te zetten en onderzoek naar te doen en de innovaties ook te delen met de baggeraars. Havens bereikbaar houden is relevant, maar heeft ook impact op de omgeving.

Marco Glastra biedt aan mee te denken in de vraagstelling.

Harm Post denkt dat we nu in een hele belangrijke periode zitten, omdat de aanbesteding van de ferry's naar de Waddeneilanden weer gaat plaatsvinden. Op dit moment varen zij nog steeds 4 à 5 keer per dag met grote schepen. Moet je dit nog willen in de toekomst? Kijk ook naar de Eems: er is veel slib gepompt in het estuarium van de Dollard en door de getijdenbeweging blijft dat daar "hangen". Daardoor is de Eemsrivier eigenlijk volledig zuurstofloos. Men noemt dit niet voor niks de 'gele rivier'.

Joost de Ruig geeft aan dat er al veel onderzoek is gedaan in dit gebied en hij vindt dat dit dan ook benut moet worden. Niet opnieuw het wiel uitvinden. Gaat bijvoorbeeld ook om de bereikbaarheid van Ameland. Kiezen voor een gezamenlijke aanpak en vermijd het hebben van onderlinge discussies over de onderzoeksmethode. Let ook op dat de kennis ook praktisch vertaalbaar is. Joost geeft aan dat Rijkswaterstaat, gezien het belang dat daarmee gemoeid is, graag hierover wil meedenken en daaraan wil meedoen.

Tammo Bult concludeert dat hij zeker aansluiting gaat zoeken bij onderzoeken uit het verleden, maar er moet ook geïnnoveerd worden. Het wordt een kennisbasisprogramma dat ook een 'toolbox' oplevert. Vraag is nog hoe je andere partijen daarbij betrekt en de maatschappelijk relevante discussie daarover voert. De resultaten die de pilots e.d. opleveren moeten kunnen rekenen op draagvlak en moeten ook toepasbaar zijn in de praktijk.

- [Er is brede steun voor een kennisprogramma Baggeren en Ecologie](#)
- [Tammo past naar aanleiding van de discussie het voorstel aan en zal het via de regiegroep laten agenderen in het OBW](#)

8. Evaluatie Pact van Marrum

Marco Glastra en Harm Post hebben een tweetal bijeenkomsten georganiseerd ten behoeve van de evaluatie van het Pact van Marrum. Marco Glastra geeft aan dat de deelnemers vinden dat het goed is om een Pact te hebben, maar het dat teveel het karakter van een vredesakkoord heeft en dat de deelnemers er te statisch mee zijn omgegaan. Er zijn ook wel duidelijke resultaten bereikt, maar die kwamen niet voort uit gezamenlijke voorstellen. Het kan echt beter door bijvoorbeeld goed de doelen te benoemen en actiever te zijn op het bereiken van de resultaatverplichting, waarbij een convenantvorm is voorgesteld. Het Pact kan worden voortgezet waarbij de bereikbaarheid en de impact op de Waddenzee voorop staan. Het zou goed zijn Rijkswaterstaat ook bij het vervolg te betrekken (vooral ook meedenken).

Harm Post geeft vanuit de Havens aan dat het Pact ook goed is om te hebben dat willen we met de nieuwe verbeteringsvoorstellen ook voortzetten. We willen niet alleen kijken naar behoud van de natuur, want we willen naar verbetering. Daarbij moeten we veel meer gezamenlijk optrekken. Het Pact is nu vooral gericht op de bovenwaterwereld, maar de Waddenzee heeft natuurlijk een onderwaterwereld en daar moet ook het nodige verbeteren. Dat onderscheid willen we graag gaan opnemen in een nieuw Pact.

- [De havens en CWN gaan het Pact van Marrum verder uitwerken naar een Convenantvorm en nauwer samenwerken.](#)
- [Lenze Hofstee, Tom Rustebiel en Bart van der Kolk en Arjen Bosch vormen hier een werkgroepje voor.](#)

9. Trilaterale havensamenwerking

Arjen Bosch geeft een update. Tijdens de Wadden Sea Board van september 2021 is de mogelijkheid besproken dat de Waddenzeehavens met de trilateraal georganiseerde Natuurbeschermingsorganisaties een soort Pact van Marrum te ondertekenen. De Duitse en Deense havens staan hier ook positief tegenover.

De Wadden Sea Board heeft een subsidie aan de Natuurbeschermingsorganisaties gegeven en het Duitse ministerie gaf een subsidie aan het Wadden Sea Forum voor het thema Shipping. Het duurde even voordat de subsidies waren goedgekeurd, maar sinds enkele maanden lopen de gesprekken en bijeenkomsten constructief. Op 7 en 8 september volgt een fysieke bijeenkomst met veldbezoek aan Groningen Seaports.

De Duitse havens organiseren een havenconferentie bij de aftrap van de Regeringsconferentie op 28 november 2022, vergelijkbaar met de trilaterale havenconferentie die de Raad organiseerde in 2018.

Er wordt opgemerkt dat er grote energiebedrijven aan het Wadden Sea Forum deelnemen. In een eerder stadium hebben die zich uit het Forum teruggetrokken. Blijkbaar nemen ze nu weer deel.

In 2018 hebben de Waddenzeehavens een trilaterale havenconferentie gehouden in Harlingen. Dit jaar wordt deze gehouden op 28 november in de omgeving van Wilhelmshaven. Dat is ook de dag waarop de Trilaterale Regeringsconferentie wordt gehouden. Het is belangrijk dat de havens daar goed vertegenwoordigd zijn. In de programmering is een side-event opgenomen met de mogelijkheid om een statement van havens en NGO's te tekenen.

De trilateraal georganiseerde NGO's waren initiatiefnemers voor een samenwerkingsproject met de havens, maar het liep een jaar vertraging op. Het loopt nu goed, maar er is veel tijdsdruk. Men is zeer geïnteresseerd in de Nederlandse ervaringen met de samenwerking tussen deze beide organisaties. Het is de bedoeling om hierover op 8 september een trilaterale bijeenkomst te houden in Delfzijl. Het zou natuurlijk mooi zijn als op die datum ook de evaluatie van het Pact van Marrum gepresenteerd zou kunnen worden.

- De Raad is content met de voortgang.
- Arjen Bosch gaat na welke bedrijven deelnemen aan het Wadden Sea Forum.
- De havendirecteuren zijn bereid om op deel te nemen aan de trilaterale Wadden Sea Port conferentie (28 november 2022), die de Duitse havens in Wilhelmshaven organiseren.
- Groningen Seaports wil de trilaterale groep van haven en natuurbescherming in Delfzijl accommoderen op 7/8 september.

10. Planning

- Omgevingsberaad:	1 juni 2022
- Bestuurlijk Overleg Waddengebied:/Toogdag: (vaststellen uitvoeringsprogramma)	20 juni 2022
- Trilaterale Regeringsconferentie Waddenzee:	28 nov – 2 december 2022
- Trilaterale havenconferentie:	28 november
- Volgende Raad van Advies Waddenzeehavens: Gastheer: Jacoba Bolderheij, Port of Den Helder	oktober 2022

11. Sluiting

Om 20.05 uur sluit de voorzitter de vergadering.

Met opmerkingen [MB1]: Wat bedoel je hier te zeggen?

Deelnemers

Anne-Wil Lucas	voorzitter
Arjen Bosch	secretaris Raad van Advies Waddenzeehavens
Jacoba Bolderheij	directeur Port of Den Helder
Marco Glastra	directeur Groninger Landschap
Bart van der Kolk	Groningen Seaports (plv. van Cas König)
Arjen Nobbes	wethouder gemeente Het Hogeland
Johan Hamster	gedeputeerde provincie Groningen/Waddenprovincies
Harm Post	directeur haven Lauwersoog
Paul Pot	directeur Port of Harlingen
Joost de Ruig	HID RWS Noord-Nederland
Meindert Joostens	wethouder gemeente Delfzijl
Paul Schoute	wethouder gemeente Harlingen
Joost Crommentuijn	Haven- en Scheepvaartvereniging Den Helder
Tammo Bult	directeur WUR Marine Research
Ingrid de Vries	notulen en management ondersteuning

Bij agendapunt 4 is aanwezig:

Nynke Talsma gemeente Harlingen
